

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
і плани семінарських занять
з навчальної дисципліни**

**"ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ РЕФОРМ"**

**для студентів спеціальності
8.15010008 "Публічне адміністрування"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 14 від 09.04.2014 р.

Укладач Шумська Г. М.

М54 Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і плани семінарських занять з навчальної дисципліни "Територіальне управління в Україні в умовах реформ" для студентів спеціальності 8.15010008 "Публічне адміністрування" денної форми навчання / укл. Г. М. Шумська. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 36 с. (Укр. мов.)

Наведено плани практичних та семінарських занять за всіма темами, що розглядаються в рамках навчальної дисципліни. Подано рекомендації щодо основних питань та літературу для підготовки до участі в семінарських заняттях. Запропоновано розв'язання практичних завдань з метою закріплення студентами отриманих теоретичних знань та набуття професійних компетентностей у сфері територіального управління в умовах реформ.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.15010008 "Публічне адміністрування" денної форми навчання.

Вступ

Сучасні процеси трансформаційних перетворень в Україні, що характеризуються впливом світової кризи, глобалізацією та інтеграцією, зумовлюють проведення необхідних реформ для забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Актуальною проблемою є формування ефективної співпраці між органами виконавчої влади та іншими економічними суб'єктами, в тому числі і з органами місцевого самоврядування, та пошук у межах цієї співпраці нових шляхів для забезпечення ефективного управління соціально-економічними процесами на місцевому рівні.

Територіальне управління в Україні в умовах реформ є сферою діяльності, що заслуговує на уважне вивчення внаслідок важливості її для загальної освіти студента, а також як однієї із нормативних дисциплін підготовки магістра з публічного адміністрування.

Метою навчальної дисципліни "Територіальне управління в Україні в умовах реформ" є формування у студентів професійних компетентностей щодо розподілу влади між різними рівнями та підвищення ефективності управління територіями в Україні в умовах реформ.

Предметом навчальної дисципліни є засвоєння фундаментальних і прикладних засад територіального управління господарськими процесами та механізмів реалізації соціально-економічної політики держави в умовах реформ.

Вивчення теоретичних положень з даної навчальної дисципліни потребує закріплення цих знань, що відбувається під час практичних та семінарських занять.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу. У процесі проведення семінарського заняття організовується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена в ході обговорення.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів економічної роботи, а саме – розрахунків економічних показників та обґрунтування висновків.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або

в малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, практичні ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків із виставленням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи. У межах дисципліни з метою опанування студентами всіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи, у деяких випадках, питаннями.

Змістовий модуль 1. Розподіл влади між різними рівнями

Тема 1. Територіальна організація влади в Україні та територіальне управління

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань і формування професійних компетентностей щодо використання наукових методів для дослідження механізму територіального управління соціально-економічними процесами у країні.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки пропозицій відносно удосконалення системи територіальної організації влади на основі використання відповідних методів й інструментів вітчизняного та зарубіжного досвіду.

План семінарського заняття

Питання № 1. Територіальні основи публічної влади в Україні.

Методичні рекомендації до розкриття питання 1

Пропонується підготувати доповідь одному студенту за таким планом:

1) надати підходи авторів (вітчизняних і зарубіжних) щодо трактування поняття "публічна влада", а також охарактеризувати основні

рівні публічної влади в Україні та в інших країнах світу;

2) навести і проаналізувати основну нормативно-правову базу реалізації публічної влади на різних її рівнях в Україні та в інших країнах світу.

Питання № 2. Організаційно-правовий механізм публічного управління на територіальному рівні.

Методичні рекомендації до розкриття питання 2

Пропонується підготувати доповідь одному студенту за таким планом:

1) дати визначення поняття "організаційно-правовий механізм публічного управління", а також охарактеризувати основні складові зазначеного механізму (методи, інструменти тощо);

2) на прикладі окремої території (регіону) навести конкретні методи й інструменти, за допомогою яких приводиться до дії організаційно-правовий механізм публічного управління.

Питання № 3. Моделі територіальної організації влади.

Методичні рекомендації до розкриття питання 3

Пропонується підготувати доповідь одному студенту на основі використання літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів щодо теоретичних моделей територіальної організації влади в Україні та в окремих країнах світу.

Для цього рекомендується використовувати форму табл. 1.1, в якій можна здійснити порівняльний аналіз зазначених моделей територіальної організації влади.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика моделей територіальної організації влади в Україні та інших країнах світу

Країни	Основні моделі територіальної	Особливості моделі територіальної	Позитивні сторони існування	Негативні сторони існування
--------	-------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

	організації влади	організації влади	моделі територіальної організації влади	моделі територіальної організації влади
1	2	3	4	5
Україна				
Великобританія				

Закінчення табл. 1.1

1	2	3	4	5
Німеччина				
Польща				
США				
Франція				
Швеція				

Питання № 4. Актуальні проблеми організації територіального управління в Україні та в інших країнах світу.

Методичні рекомендації до розкриття питання 4

Пропонується підготувати доповідь одному студенту на основі використання літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів щодо основних проблем організації територіального управління в Україні та в окремих країнах світу, а також можливих напрямів їх вирішення.

Для цього рекомендується використовувати форму табл. 1.2, в якій можна здійснити порівняльний аналіз основних проблем в Україні та в окремих країнах світу, а також запропонувати можливі напрями вирішення зазначених проблем.

Таблиця 1.2

Основні проблеми організації територіального управління та напрями їх вирішення в Україні та в окремих країнах світу

Країни	Основні проблеми організації територіального управління	Можливі напрями вирішення основних проблем організації
--------	---	--

		територіального управління
Україна		
Великобританія		
Німеччина		
Польща		
США		
Франція		
Швеція		

Тема 2. Державна регіональна політика в Україні

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо обґрунтування критеріїв для оцінювання наслідків прийнятих управлінських рішень щодо реалізації тієї чи іншої державної регіональної політики у країні.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо здійснення аналізу стану реалізації тієї чи іншої державної регіональної економічної політики для вирівнювання ступенів соціально-економічного розвитку регіонів України.

План семінарського заняття

Питання № 1. Форми та методи реалізації державного управління соціально-економічними процесами у регіоні.

Методичні рекомендації до розкриття питання 1

Пропонується підготувати доповідь одному студенту за наступним планом:

1) представити інформацію про основні форми реалізації державного управління соціально-економічними процесами у регіонах України;

2) надати класифікацію, стисло характеристику основних методів реалізації державного управління соціально-економічними процесами у регіонах України та навести приклади використання цих методів на практиці;

3) ґрунтуючись на теоретичних знаннях про основи реалізації державного управління соціально-економічними процесами у регіонах, побудувати "дерево цілей" (рис. 2.1) всіма студентами.

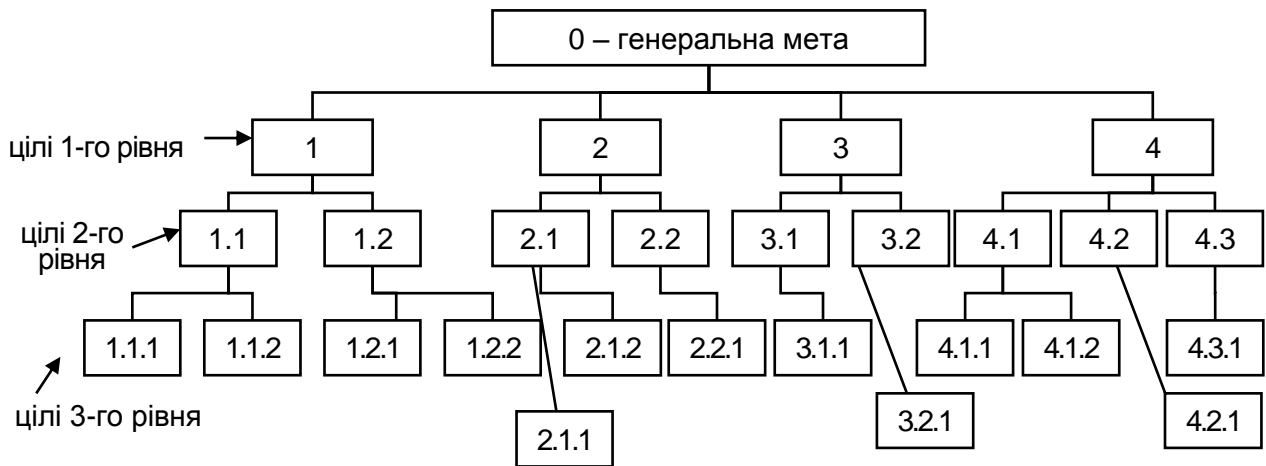

Рис. 2.1. Приклад форми "дерева цілей"

Питання № 2. Інституційне забезпечення державної регіональної політики: стан, проблеми та перспективи.

Методичні рекомендації до розкриття питання 2

Пропонується розкриття питання одному студентів за наступним планом:

1) надати теоретичний матеріал щодо основних інститутів, за допомогою яких забезпечується ефективна реалізація державної регіональної політики;

2) на прикладі конкретного інституту реалізації державної регіональної політики (наприклад, Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування та ін.) виявити основні проблеми і можливі напрями вирішення цих проблем в Україні та в інших країнах світу.

Питання № 3. Практична реалізація основних складових державної регіональної політики в Україні.

Методичні рекомендації до розкриття питання 3

Пропонується розкриття питання одному студентів за наступним планом:

1) представити інформацію про основні складові державної регіональної політики в Україні (економічної, соціальної, демографічної, гуманітарної, зовнішньоекономічної, національної політики);

2) на прикладі конкретної складової державної регіональної

політики в Україні розглянути наслідки ефективної та неефективної її реалізації на основі використання статистичних матеріалів за останні 2 – 3 роки.

Практичне завдання 2.1

Здійсніть аналіз регіонального господарського комплексу Харківської області на основі визначення галузей його спеціалізації, у тому числі й профільних.

Відомо, що в Україні загальний обсяг реалізованої промислової продукції у 2013 році склав 1 111 268,8 млн грн, а обсяги реалізованої харчової (виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів), машинобудівної (машинобудування, крім ремонту та монтажу машин і устаткування) промисловості і продукції легкої промисловості (текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів) у 2013 році склали відповідно 217 163,0 млн грн, 109 021,2 млн грн і 8 005,7 млн грн.

Головне управління статистики в Харківській області надало такі дані за 2013 рік: загальний обсяг реалізованої промислової продукції у Харківській області склав 62 814,5 млн грн; обсяги реалізованої харчової (виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів), машинобудівної (машинобудування, крім ремонту та монтажу машин і устаткування) промисловості і продукції легкої промисловості (текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів) склали відповідно 16 568,5 млн грн, 11 082,8 млн грн і 661,1 млн грн.

Практичне завдання 2.2

Визначити, які з перелічених нижче галузей промисловості є галузями спеціалізації регіональних господарських комплексів Харківської і Закарпатської областей. Проаналізувати отримані результати у динаміці.

Відомо, що в Україні загальний обсяг реалізованої промислової продукції у 2012 році склав 1 400 680,5 млн грн, у 2013 році – 1 111 268,8 млн грн;

у Харківській області в 2012 році він склав 60 381,1 млн грн, у 2013 році – 62 814,5 млн грн; у Закарпатській області в 2012 році він склав 8 644,5 млн грн, у 2013 році – 9 224,1 млн грн.

Вихідні дані про обсяги реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2012 – 2013 рр. надано у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Вихідні дані для розрахунків за 2012 – 2013 рр. (у млн грн)

Види діяльності	Обсяг реалізованої промислової продукції підприємств					
	в Україні		у Харківській області		у Закарпатській області	
	у 2012 р.	у 2013 р.	у 2012 р.	у 2013 р.	у 2012 р.	у 2013 р.
1	2	3	4	5	6	7
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	254 459,9	217 163,0	15 005,7	16 568,5	942,7	890,8
Металургійне виробництво	223 832,5	176 464,1	1 998,3	1 992,7	31,9	49,8

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	9 867,1	8 005,7	731,6	661,1	313,7	354,1
Машинобудування, крім ремонту та монтажу машин і устаткування	143 533,1	109 021,2	11 882,0	11 082,8	4 191,1	4 455,4
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	60 011,1	49 319,0	3 265,2	2 359,3	581,2	695,6

Порівняти на графіках індекси рівня регіональної спеціалізації галузей Харківської та Закарпатської областей за роками. Зробити висновки.

Методичні рекомендації до виконання завдань 2.1 – 2.2

Індекс рівня регіональної спеціалізації галузі – це відношення питомої ваги галузі у певному регіоні (області) до питомої ваги тієї ж галузі у країні. Він визначається за формулою:

$$S_i^j = \frac{P_i^j}{P^j} : \frac{P_i}{P}, \quad (2.1)$$

де P_i^j – обсяг виробництва і-тої галузі в j-му регіоні (області), грн;

P^j – обсяг виробництва всієї промислової продукції в j-му регіоні (області), грн;

P_i – обсяг виробництва в і-тій галузі по країні в цілому, грн;

P – обсяг виробництва всієї промислової (сільськогосподарської) продукції по країні в цілому, грн.

Якщо $S_i^j \geq 1$, то галузь промисловості (сільського господарства) відноситься до виробництв спеціалізації цього регіону (області).

Практичне завдання 2.3

На основі даних Державної служби України за 2011 – 2012 рр. (табл. 2.2 – 2.4) визначити показники, що характеризують стан реалізації державної регіональної демографічної політики України:

природний приріст населення, коефіцієнт народжуваності, коефіцієнт смертності (у тому числі *коефіцієнт дитячої смертності* – співвідношення кількості померлих дітей у віці до 1 року та кількості народженого населення, у проміллі), коефіцієнт природного приросту;

міграційне сальдо, коефіцієнт інтенсивності міграції по прибуттю, коефіцієнт інтенсивності міграції по вибуттю та коефіцієнт міграційного приросту.

Середня чисельність населення за 2011 – 2012 рр. надана у табл. 2.2. Кількість народжених і померлих в Україні у 2011 – 2012 рр. надана у табл. 2.3.

Таблиця 2.2

Середня чисельність населення в Україні у 2011 – 2012 рр. (тис. осіб)

Україна та її регіони	Середня чисельність населення за 2011 рік	Середня чисельність населення за 2012 рік
Україна	45 706,1	45 593,3
Автономна Республіка Крим (АРК)	1 963,3	1 964,1
Вінницька	1 637,7	1 630,6
Волинська	1 037,9	1 039,3
Дніпропетровська	3 328,4	3 314,0
Донецька	4 418,1	4 389,3
Житомирська	1 276,1	1 271,0
Закарпатська	1 249,0	1 252,6

Запорізька	1 796,5	1 788,5
Івано-Франківська	1 380,0	1 381,0
Київська	1 718,6	1 720,8
Кіровоградська	1 006,2	998,8
Луганська	2 282,0	2 264,6
Львівська	2 542,8	2 540,8
Миколаївська	1 180,8	1 175,8
Одеська	2 388,5	2 391,7
Полтавська	1 482,5	1 472,5
Рівненська	1 153,4	1 155,6
Сумська	1 156,9	1 147,8
Тернопільська	1 082,3	1 078,9
Харківська	2 748,6	2 743,3
Херсонська	1 085,8	1 080,8
Хмельницька	1 323,5	1 317,1
Черкаська	1 281,3	1 273,1
Чернівецька	904,8	906,2
Чернігівська	1 093,4	1 083,2
м. Київ	2 806,7	2 829,6
Севастополь (міськрада)	381,0	382,3

Таблиця 2.3

Кількість народжених і померлих в Україні у 2011 – 2012 рр. (осіб)

Україна та її регіони	2011 рік				2012 рік			
	Кількість народжених	Кількість померлих	Природний приріст (скорочення) <i>розрахувати</i>	Кількість померлих дітей у віці до 1 року	Кількість народжених	Кількість померлих	Природний приріст (скорочення) <i>розрахувати</i>	Кількість померлих дітей у віці до 1 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна	502 595	664 588		4 511	520 704	663 139		4 371
АРК	23 394	27 539		213	24 702	26 945		215
Вінницька	17 894	25 376		186	18 339	25 158		166
Волинська	14 620	13 842		116	15 346	13 710		106
Дніпропетровська	36 116	52 106		343	37 087	51 486		370
Донецька	41 720	71 042		473	42 839	70 496		540
Житомирська	15 154	20 417		134	15 486	20 685		124
Закарпатська	18 460	14 588		195	18 968	14 813		168
Запорізька	18 198	27 033		169	18 882	26 406		154
Івано-Франківська	16 497	16 657		145	17 101	16 801		109
Київська	20 083	26 847		143	20 966	27 161		119

Кіровоградська	10 578	16 697		139	11 029	16 521		103
Луганська	21 320	37 256		188	21 743	36 316		165
Львівська	28 904	31 162		272	30 220	31 667		233
Миколаївська	13 029	17 441		97	13 515	17 277		97
Одеська	29 225	33 688		268	30 384	33 648		267
Полтавська	14 167	24 384		86	14 635	24 223		85
Рівненська	17 697	14 168		156	18 316	14 302		147
Сумська	10 473	18 833		78	11 093	19 002		76
Тернопільська	11 964	14 829		96	12 202	14 838		97
Харківська	26 317	40 079		234	27 244	40 130		203
Херсонська	12 085	15 828		120	12 643	15 904		100
Хмельницька	14 492	20 116		89	14 881	20 362		134
Черкаська	12 473	20 848		101	12 798	20 667		122
Чернівецька	11 281	11 192		96	11 592	11 321		92
Чернігівська	10 134	20 179		80	10 222	20 208		94
м. Київ	32 068	27 050		255	33 887	27 840		262
Севастополь (міськрада)	4 252	5 391		39	4 584	5 252		23

Міграційний рух населення України у 2011 – 2012 рр. надано у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Міграційний рух населення України у 2011 – 2012 рр. (осіб)

Україна та її регіони	Зовнішня міграція у 2011 році			Зовнішня міграція у 2012 році		
	кількість прибулих ($K_{пр}$)	кількість вибулих ($K_{виб}$)	міграційне сальдо (МС) <i>розрахувати</i>	кількість прибулих ($K_{пр}$)	кількість вибулих ($K_{виб}$)	міграційне сальдо (МС) <i>розрахувати</i>
Україна	31 684	14 588		76 361	14 517	
АРК	2 941	765		5 096	768	
Вінницька	1 252	447		1 961	543	
Волинська	485	289		598	261	
Дніпропетровська	2 218	1 087		4 506	1 047	
Донецька	3 032	1 454		5 696	1 326	
Житомирська	524	356		741	264	
Закарпатська	290	360		324	475	
Запорізька	1 247	672		3 017	557	
Івано-Франківська	664	396		1 784	384	
Київська	1 473	276		2 106	489	
Кіровоградська	361	224		617	214	
Луганська	1 357	955		3 261	779	

Львівська	601	563		2 478	473	
Миколаївська	607	293		990	311	
Одеська	3 293	726		8 016	671	
Полтавська	689	274		1 687	270	
Рівненська	221	246		295	206	
Сумська	515	240		505	257	
Тернопільська	374	361		415	318	
Харківська	1 293	825		13 889	748	
Херсонська	423	249		519	236	
Хмельницька	724	301		575	295	
Черкаська	726	275		879	223	
Чернівецька	644	258		1 542	230	
Чернігівська	799	263		819	219	
м. Київ	4 080	2 202		12 734	2 719	
Севастополь (міськрада)	851	231		1 311	234	

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.3

Стан реалізації державної регіональної демографічної політики країни визначають:

показники, що характеризують інтенсивність і результати природного руху населення:

1) *природний приріст (скорочення) населення (P_n)* визначається як різниця між кількістю народжених протягом аналізованого періоду й кількістю померлих. Отримані результати природного приросту регіонів за роками необхідно внести відповідно у стовпчик 4 і стовпчик 8 табл. 2.3;

2) *коефіцієнт народжуваності ($K_{нар}$)* розраховується у промілле (‰) за наступною формулою:

$$K_{нар} = \frac{Ч_{нар}}{Ч_{сер}} \times 1000, \quad (2.2)$$

де $Ч_{нар}$ – кількість народжених протягом аналізованого періоду, осіб;

$Ч_{сер}$ – середньорічна чисельність населення, осіб;

3) *коефіцієнт смертності ($K_{пом}$)* розраховується у промілле (‰) за наступною формулою:

$$K_{\text{пом}} = \frac{Ч_{\text{пом}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 1000, \quad (2.3)$$

де $K_{\text{пом}}$ – кількість померлих протягом аналізованого періоду, осіб;

4) *коефіцієнт природного приросту ($K_{\text{п.п.}}$)* розраховується у промілле (‰) за наступною формулою:

$$K_{\text{п.п.}} = \frac{Ч_{\text{нар}} - Ч_{\text{пом}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 1000 \text{ або } K_{\text{п.п.}} = K_{\text{нар}} - K_{\text{пом}}. \quad (2.4)$$

Середньорічна чисельність населення ($Ч_{\text{сер}}$) розраховується за формулою:

$$Ч_{\text{сер}} = \frac{Ч_{\text{п.р.}} + Ч_{\text{к.р.}}}{2}, \quad (2.5)$$

де $Ч_{\text{п.р.}}$, $Ч_{\text{к.р.}}$ – відповідно чисельність населення на початок і на кінець аналізованого періоду, осіб;

показники, що характеризують інтенсивність і результати міграційного (механічного) руху населення (показники оцінки міграційних процесів):

1) *коефіцієнт інтенсивності міграції по прибуттю ($K_{\text{інт.м.пр}}$)* розраховується у промілле (‰) за наступною формулою:

$$K_{\text{інт.м.пр}} = \frac{K_{\text{пр}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 1000, \quad (2.6)$$

де $K_{\text{пр}}$ – кількість прибулих протягом аналізованого періоду, осіб;

2) *коефіцієнт інтенсивності міграції по вибуттю ($K_{\text{інт.м.виб}}$)* розраховується у промілле (‰) за наступною формулою:

$$K_{\text{інт.м.виб}} = \frac{K_{\text{виб}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 1000, \quad (2.7)$$

де $K_{\text{виб}}$ – кількість вибулих протягом аналізованого періоду, осіб;

3) *міграційне сальдо (МС)* визначається як різниця між кількістю прибулого населення й кількістю вибулого населення за аналізований

період (значення може бути позитивним і від'ємним), а також за такою формулою:

$$MC = P_{\text{заг}} - P_{\text{п}}, \quad (2.8)$$

де $P_{\text{заг}}$ – загальний приріст населення території за рік (різниця між чисельністю населення на кінець року й чисельністю населення на початок року);

$P_{\text{п}}$ – природний приріст населення.

Отримані результати міграційного сальдо регіонів за роками необхідно внести відповідно у стовпчик 4 і стовпчик 7 табл. 2.4;

4) *коефіцієнт міграційного приросту (скорочення) ($K_{\text{м.пр}}$)* розраховується у проміллі (‰) за наступною формулою:

$$K_{\text{м.пр}} = \frac{K_{\text{пр}} - K_{\text{виб}}}{\text{Ч}_{\text{сер}}} \times 1000 \text{ або } K_{\text{м.пр}} = K_{\text{пр}} - K_{\text{виб}}. \quad (2.9)$$

Виходячи з отриманих результатів ґрунтового аналізу стану реалізації державної регіональної демографічної політики, *зробити рейтинг регіонів України за кожною групою показників, а також побудувати графіки і зробити обґрунтовані висновки.*

Практичне завдання 2.4

Населення Харківської області на 01.01.2012 р. склало 2 744,4 тис. осіб, а на 01.01.2013 р. – 2 737,2 тис. осіб. Визначити природний приріст населення та коефіцієнт природного приросту населення області, якщо відомо, що коефіцієнт інтенсивності міграції по вибуттю населення в область за рік склав 15,02 ‰, а коефіцієнт інтенсивності міграції по прибуттю – 20,54 ‰.

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.4

Вирішення завдання ґрунтується на використанні формул (2.5 – 2.8).

Практичне завдання 2.5

На основі даних Державної служби статистики України про обсяги

валового регіонального продукту (ВРП) і середню чисельність населення у 2011 – 2012 рр. (табл. 2.5) визначте стан реалізації державної регіональної економічної політики. Для цього:

- 1) обґрунтуйте роль кожного регіону у формуванні ВРП країни;
- 2) зробіть рейтинг регіонів залежно від ролі кожного регіону у формуванні ВРП;
- 3) визначте стан економічного розвитку регіонів України (розмір ВРП у розрахунку на 1 особу);
- 4) розподіліть регіони за групами, виходячи із розміру ВРП у розрахунку на 1 особу (високий, середній, низький рівень розвитку).

Таблиця 2.5

Обсяги ВРП і середня чисельність населення у 2011 – 2012 рр.

Україна та її регіони	ВРП, млн грн		Середня чисельність населення, тис. осіб	
	2011 рік	2012 рік	2011 рік	2012 рік
1	2	3	4	5
Україна	1 302 079	1 459 096	45 706,1	45 593,3
АРК	38 220	44 536	1 963,3	1 964,1
Вінницька	29 099	33 024	1 637,7	1 630,6
Волинська	17 637	20 005	1 037,9	1 039,3
Дніпропетровська	140 020	147 970	3 328,4	3 314,0

Закінчення табл. 2.5

1	2	3	4	5
Донецька	161 021	170 775	4 418,1	4 389,3
Житомирська	21 928	24 849	1 276,1	1 271,0
Закарпатська	18 054	21 404	1 249,0	1 252,6
Запорізька	49 525	54 828	1 796,5	1 788,5
Івано-Франківська	26 752	32 286	1 380,0	1 381,0
Київська	59 154	69 663	1 718,6	1 720,8
Кіровоградська	20 041	22 056	1 006,2	998,8
Луганська	57 202	58 767	2 282,0	2 264,6
Львівська	52 103	61 962	2 542,8	2 540,8
Миколаївська	27 633	29 205	1 180,8	1 175,8
Одеська	61 499	64 743	2 388,5	2 391,7
Полтавська	52 252	56 580	1 482,5	1 472,5
Рівненська	19 302	21 795	1 153,4	1 155,6
Сумська	22 907	24 933	1 156,9	1 147,8
Тернопільська	16 294	17 957	1 082,3	1 078,9
Харківська	76 866	82 223	2 748,6	2 743,3

Херсонська	18 448	19 357	1 085,8	1 080,8
Хмельницька	22 843	26 237	1 323,5	1 317,1
Черкаська	27 012	31 265	1 281,3	1 273,1
Чернівецька	11 969	13 166	904,8	906,2
Чернігівська	21 165	23 934	1 093,4	1 083,2
м. Київ	223 774	275 685	2 806,7	2 829,6
м. Севастополь	9 359	9 891	381,0	382,3

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.5

Узагальнюючим показником на регіональному рівні, який характеризує рівень розвитку економіки регіону, є *ВРП*.

Роль кожного регіону у формуванні *ВРП* країни можна визначити, виходячи із розрахунку питомої ваги ($ПВ_a$) *ВРП* кожного регіону (a_i) (стовпчик 2 табл. 2.5) у загальному обсязі *ВРП* країни (A_i) (рядок 1 стовпчика 2 табл. 2.5) у відсотках на основі використання формули:

$$ПВ_a = \frac{a_i}{A_i} \times 100. \quad (2.10)$$

Одним із критеріїв оцінки стану реалізації державної регіональної економічної політики є показник "*ВРП у розрахунку на душу населення*" ("*ВРП у розрахунку на 1 особу*"), який розраховується як відношення *ВРП* кожного регіону і середньої чисельності населення регіону.

Практичне завдання 2.6

Проаналізуйте стан реалізації державної регіональної соціальної політики України на основі оцінки динаміки видатків на соціальну сферу, а також частки цих видатків у загальних видатках Державного бюджету України (табл. 2.6) та загальних видатках місцевого бюджету Харківської області (табл. 2.7) за період 2011 – 2013 рр. Відомо, що обсяг валового внутрішнього продукту (*ВВП*) у 2012 р. складав 1 408 889 млн грн, а у 2013 р. – 1 454 900 млн грн.

Таблиця 2.6

Видатки Державного бюджету України за період 2011 – 2013 рр. (у млн грн)

Видатки згідно з функціональною класифікацією	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Загальнодержавні функції, з них	39 991,1	44 010,7	18 400,0
обслуговування боргу	23 134,4	24 196,6	31 700,0
Оборона	13 240,9	14 485,7	14 800,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	32 414,2	36 469,8	39 200,0
Охорона навколишнього природного середовища	3 008,2	4 135,4	4 600,0
Житлово-комунальне господарство	324,2	379,6	100,0
Охорона здоров'я	10 193,7	11 358,5	12 900,0
Духовний та фізичний розвиток	3 830,2	5 488,5	5 100,0
Освіта	27 231,9	30 243,2	30 900,0
Соціальний захист та соціальне забезпечення	63 533,4	75 254,4	88 500,0
Економічна діяльність	44 771,5	49 396,0	41 300,0
Міжбюджетні трансферти	94 875,0	124 459,6	115 800,0

Таблиця 2.7

**Видатки місцевого бюджету Харківської області
за період 2011 – 2013 рр. (у тис. грн)**

Найменування коду тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4
Державне управління	5 264,6	4 496,1	4 772,8
Освіта	586 182,6	691 827,6	711 465,6
Охорона здоров'я	647 100,2	792 750,9	1 055 606,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	122 523,1	141 593,1	171 994,3

Закінчення табл. 2.7

1	2	3	4
Культура і мистецтво	75 671,5	89 872,9	101 817,1
Засоби масової інформації	838,4	2 178,8	1 2010,0
Фізична культура і спорт	27 823,1	35 191,4	37 206,7
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	12 394,5	16 576,2	14 093,5
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	750,0	700,0	2 047,7
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	400,0	200,0	300,0
Цільові фонди	83 708	-	-
Резервний фонд обласного бюджету	10 000,0	7 000,0	500,0
Проведення виборів народних депутатів	-	-	163,4

місцевих рад та сільських, селищних, міських голів			
Інші видатки	-	96,7	25,5
Нерозподілені кошти загального фонду обласного бюджету	90 200,1	8 339,4	67 526,8
Нерозподілені кошти спеціального фонду обласного бюджету	19 403,4	25 289,7	35 664,8

Побудуйте графіки та зробіть обґрунтовані висновки.

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.6

Одним із критеріїв оцінки стану реалізації державної регіональної соціальної політики країни є *частка видатків на соціальну сферу* (у %) у загальному обсязі видатків бюджету, а також в обсязі ВВП країни. До видатків на соціальну сферу відносяться видатки на охорону здоров'я, на духовний та фізичний розвиток, на освіту, на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Частка видатків на соціальну сферу (у %) у загальному обсязі видатків бюджету (в обсязі ВВП країни) розраховується із використанням формули (2.10).

Оцінка динаміки показника визначається низкою показників: *відносні* (темпи зростання (ТЗ) і темпи приросту (ТП), *абсолютні* (абсолютне відхилення) показники.

Темпи зростання (ТЗ) і *темпи приросту* (ТП) показників визначаються за наступними формулами:

$$ТЗ = \frac{\Pi_i}{\Pi_{i-1}} \times 100, \quad (2.11)$$

$$ТП = \frac{\Pi_i - \Pi_{i-1}}{\Pi_{i-1}} \times 100, \quad (2.12)$$

де Π_i , Π_{i-1} – величини показників, які аналізуються, відповідно, за даний і попередній роки.

Розрахунок *абсолютного відхилення* показника у даному році порівняно із попереднім здійснюється за наступною формулою:

$$\Delta B = \Pi_i - \Pi_{i-1}. \quad (2.13)$$

На основі зазначених показників динаміки, що наведені вище, робляться висновки щодо зміни (збільшення, зменшення чи на тому ж рівні) показника в даному році порівняно з попереднім роком.

Графіки (у відсотках і в абсолютних величинах) рекомендується побудувати за основними статтями видатків на соціальну сферу за роками.

Практичне завдання 2.7

Проаналізуйте стан реалізації державної регіональної зовнішньоекономічної політики України на основі аналізу зовнішньоторговельного сальдо, а також структури зовнішньої торгівлі України за регіонами. Вихідні дані для розрахунків наведено у табл. 2.8.

Побудувати кругові діаграми у регіональному розрізі. Зробити висновки щодо експортної (імпортної) орієнтації регіонів України.

Таблиця 2.8

Обсяги експорту – імпорту товарів у регіонах України за 2013 р.

Регіони	Обсяг експорту, млн дол. США	Обсяг імпорту, млн дол. США
Україна	63 312,0	76 963,9
АР Крим	904,9	1 044,5
Дніпропетровський	9 795,3	5 346,4
Донецький	12 408,2	4 053,8
Полтавський	2 654,6	1 111,6
Харківський	1 986,8	2 278,9

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.7

Одним із критеріїв оцінки стану реалізації державної регіональної зовнішньоекономічної політики країни є *показник "зовнішньоторговельне сальдо"* – різниця між обсягом експорту й обсягом імпорту (може набувати позитивного і від'ємного значення). Розрахунок цього показника дозволяє виявити експортно-орієнтовані й імпорто-орієнтовані території країни, і на основі цього розробляти стратегії розвитку регіонів.

Аналіз структури зовнішньої торгівлі України за регіонами

здійснюється на основі розрахунку частки обсягу експорту (імпорту) регіону

у загальному обсязі експорту (імпорту) країни (у %). Цей показник розраховується за формулою (2.10).

Розрахункові дані доцільно представити у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Розрахункові дані за завданням 2.7

Регіони	Частка експорту регіонів у загальному обсязі експорту країни, %	Частка імпорту регіонів у загальному обсязі імпорту країни, %	Зовнішньоторговельне сальдо, млн дол. США
Україна	100	100	
АР Крим	
Дніпропетровський	
Донецький	
Полтавський			
Харківський			

Тема 3. Реформування адміністративно-територіального устрою

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо приймання управлінських рішень у процесі обґрунтування напрямів реформування адміністративно-територіального устрою в Україні на основі оцінки сучасного його стану.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки пропозицій з реформування адміністративно-територіального устрою, а також здійснення прогностичної оцінки наслідків їх запровадження в Україні.

План семінарського заняття

Питання № 1. Система адміністративно-територіального устрою України та інших країн світу.

Методичні рекомендації до розкриття питання 1

Пропонується підготувати доповідь одному студенту на основі використання літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів щодо системи адміністративно-територіального устрою України та інших країн світу, а також позитивних і негативних сторін його існування.

Для цього рекомендується використовувати форму табл. 3.1, в якій можна здійснити порівняльний аналіз системи адміністративно-територіального устрою України та в окремих країнах світу, а також виявити її особливості.

Таблиця 3.1

**Порівняльна характеристика системи
адміністративно-територіального устрою України
та в окремих країнах світу**

Країни	Особливості системи адміністративно-територіального устрою	Позитивні сторони існування системи адміністративно-територіального устрою	Негативні сторони існування системи адміністративно-територіального устрою
Україна			
Великобританія			
Німеччина			
Польща			
Російська Федерація			
США			
Франція			
Швеція			

Питання № 2. Методологічні засади реформування адміністративно-територіального устрою держави.

Методичні рекомендації до розкриття питання 2

Пропонується підготувати доповідь одному студенту за наступним планом:

1) дати визначення понять "адміністративно-територіальний поділ", "адміністративно-територіальна одиниця", а також представити еволюцію

формування сучасного адміністративно-територіального устрою України;

2) здійснити аналіз нормативно-правової бази щодо існування адміністративно-територіального устрою України й напрямів його подальшого реформування (особливу увагу зосередити на проекті Закону України "Про територіальний устрій України");

3) на прикладі окремої території (області, адміністративного району тощо) навести аргументи доцільності реформування адміністративно-територіального устрою України.

Питання № 3. Обґрунтування напрямів реформування адміністративно-територіального устрою в Україні.

Методичні рекомендації до розкриття питання 3

Пропонується підготувати доповідь одному студенту за наступним планом:

1) на основі підходів вітчизняних вчених щодо процесу реформування адміністративно-територіального устрою виявити найбільш прийнятний алгоритм удосконалення існуючого адміністративно-територіального устрою в Україні;

2) надати інформацію щодо успішного досвіду реформування адміністративно-територіального устрою інших країн світу (наприклад, Польщі), який можна застосувати в Україні;

3) визначити взаємозв'язок процесу реформування адміністративно-територіального устрою країни із процесом реформування органів місцевого самоврядування в Україні на конкретних прикладах (особливу увагу зосередити на Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, а також на проекті Концепції реформи адміністративно-територіального устрою України).

Змістовий модуль 2. Підвищення ефективності управління територіями

Тема 4. Становлення та розвиток системи місцевого самоврядування

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо обґрунтування оптимальних шляхів реформування системи регіонального управління та місцевого самоврядування у загальній системі державного управління.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо прийняття рішень у процесі розв'язання основних проблем розвитку системи місцевого самоврядування.

План семінарського заняття

Питання № 1. Концептуальні основи Європейської хартії місцевого самоврядування та практичні приклади її реалізації в Україні.

Методичні рекомендації до розкриття питання 1

Пропонується розкриття питання одному студентові за наступним планом:

- 1) визначити сутність поняття "місцеве самоврядування", дослідити його еволюційний розвиток;
- 2) здійснити аналіз нормативно-правової бази існування і розвитку системи місцевого самоврядування в Україні, зокрема Конституції України [9], Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [14], Європейської хартії місцевого самоврядування [16];
- 3) навести конкретні приклади реалізації Європейської хартії місцевого самоврядування в сучасних умовах розвитку України.

Питання № 2. Світові моделі розвитку місцевого самоврядування як форми реального народовладдя.

Методичні рекомендації до розкриття питання 2

Пропонується підготувати доповідь одному студенту на основі використання літературних джерел зарубіжних авторів щодо моделей розвитку місцевого самоврядування як форми реального народовладдя в інших країн світу, а також позитивних і негативних сторін його існування.

Для цього рекомендується використовувати форму табл. 4.1, в якій можна здійснити порівняльний аналіз моделей розвитку місцевого

самоврядування в окремих країнах світу, а також виявити їх особливості.

Таблиця 4.1

Порівняльна характеристика моделей розвитку місцевого самоврядування в окремих країнах світу

Країни	Моделі розвитку місцевого самоврядування	Особливості моделей розвитку місцевого самоврядування	Позитивні сторони моделі розвитку місцевого самоврядування	Негативні сторони моделі розвитку місцевого самоврядування
Великобританія				
Німеччина				
Польща				
Російська Федерація				
США				
Франція				
Швеція				

На основі аналізу особливостей зазначених у табл. 4.1 моделей розвитку місцевого самоврядування обґрунтувати доцільність їх використання в Україні.

Ґрунтуючись на зазначеній вище інформації, обґрунтуйте необхідність становлення місцевої демократії в Україні та інших країнах світу (наведіть приклади).

Питання № 3. Процеси децентралізації та розподіл повноважень між органами місцевої та центральної влади в європейських країнах.

Методичні рекомендації до розкриття питання 3

Пропонується розкриття питання одному студентові за наступним планом:

1) визначити й проаналізувати сутність понять "повноваження", "компетенції", "централізація", "децентралізація", "деконцентрація";

2) здійснити аналіз процесів децентралізації та розподілу повноважень між органами місцевої та центральної влади в

європейських країнах (рекомендується взяти до уваги декілька європейських країн, наприклад, з тих, що наведені у табл. 4.1);

3) навести конкретні приклади (наслідки) ефективної й неефективної взаємодії між органами місцевої та центральної влади в європейських країнах.

Тема 5. Територіальне управління в умовах змін

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо вибору доцільних інструментів

і методів територіального управління ресурсами території у динамічних умовах розвитку країни.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки рекомендацій регіональним органам державної влади й органам місцевого самоврядування відносно застосування тих чи інших варіантів управління ресурсами території.

Практичне завдання 5.1

Здійснити аналіз управління трудовими ресурсами Харківського регіону протягом 2012 – 2013 рр. на основі статистичної інформації, що надало Головне управління статистики у Харківській області [23].

Відомо, що у 2013 році середня чисельність населення Харківської області складала 2 740 800 осіб, усього зайнятих в економіці області становило 1 282 800 осіб, кількість безробітних – 87 800 осіб. У 2012 році у Харківській області середня чисельність населення складала 2 743 300 осіб, усього зайнятих в економіці області становило 1 280 600 осіб, а кількість безробітних – 93 000 осіб.

Зробіть висновки.

Методичні рекомендації до виконання завдання 5.1

Аналіз управління трудовими ресурсами території (регіону) здійснюється на основі розрахунку і порівняння наступних показників:

1) *чисельність економічно активного населення ($Ч_{ЕАН}$):*

$$Ч_{ЕАН} = Ч_3 + Ч_6, \quad (5.1)$$

де $Ч_3$ – чисельність зайнятих в економіці, осіб;
 $Ч_6$ – чисельність безробітних, осіб;

2) *рівень економічної активності населення ($P_{ЕАН}$):*

$$P_{ЕАН} = \frac{Ч_{ЕАН}}{Ч_{сер}} \times 100, \quad (5.2)$$

де $Ч_{сер}$ – середня чисельність населення, осіб;

3) *рівень зайнятості населення (P_3):*

$$P_3 = \frac{Ч_3}{Ч_{ЕАН}} \times 100; \quad (5.3)$$

4) *рівень безробіття населення (P_6):*

$$P_6 = \frac{Ч_6}{Ч_{ЕАН}} \times 100; \quad (5.4)$$

5) *коефіцієнт використання трудових ресурсів ($K_{ТР}$), який дозволяє виявити, на скільки використання трудових ресурсів задовольняє потребам регіонального розвитку:*

$$K_{ТР} = 1 - \frac{Ч_3}{Ч_{сер}}. \quad (5.5)$$

Слід зазначити, що резерв підвищення ефективності використання регіональних трудових ресурсів міститься в напрямку збільшення кількості зайнятих у регіональному господарському комплексі.

Розрахунок наведених вище показників дозволить здійснити аналіз можливостей ефективного управління трудовими ресурсами території (регіону).

Практичне завдання 5.2

На основі даних, що наведені у табл. 5.1, провести аналіз використання водних ресурсів регіону у звітному і попередньому роках, а також проаналізувати частку сільськогосподарських і виробничих потреб у загальному обсязі використання свіжої води у регіоні.

Таблиця 5.1

Вихідні дані для розрахунків

Показники	Попередній рік	Звітний рік
1. Усього використано свіжої води у регіоні, млн м ³	283,0	286,8
у тому числі на потреби:		
господарсько-питні	143	143,2
виробничі	101	104,2
сільськогосподарські	5	4,7
зрошення	2	2,7
2. Середня чисельність населення регіону, осіб	2 743 300	2 740 800
3. Обсяги виробництва промислової продукції, млн грн	60 381,1	62 381,9
4. Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, млн грн	223 100,0	308 100,0

За розрахунками зробити висновки.

Методичні рекомендації до виконання завдання 5.2

Потреби води у сільському господарстві – це використання води у зрошувальному землеробстві та меліорації (сільськогосподарські і потреби на зрошення), для водозабезпечення сіл, селищ, населених пунктів (господарсько-питні).

Потреби у промисловому виробництві (виробничі потреби) – це охолодження агрегатів і механізмів, забезпечення санітарно-гігієнічних умов та ін.

Частку сільськогосподарських і виробничих потреб у загальному обсязі використання свіжої води у регіоні визначається на основі використання показника "питома вага" (у %) за формулою (2.10).

Розрахунок частки сільськогосподарських і виробничих потреб у загальному обсязі використання свіжої води у регіоні рекомендується здійснювати у табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Розрахунок частки сільськогосподарських і виробничих потреб у загальному обсязі використання свіжої води у регіоні

Потреби у воді	Питома вага, %	
	Попередній рік	Звітний рік
Сільськогосподарські потреби, м ³		
Виробничі потреби, м ³		
Загальний обсяг використаної свіжої води у регіоні, м ³	100	100

До основних показників оцінки використання водних ресурсів у регіоні відносять:

1) коефіцієнт загальної водомісткості ($K_{в\ заг}$), який розраховується за формулою:

$$K_{в\ заг} = \frac{Q_{в}}{Ч}, \quad (5.6)$$

де $Q_{в}$ – загальний обсяг води, що використано для задоволення потреб території, м³;

$Ч_{сер}$ – середня чисельність населення території, осіб;

2) коефіцієнт водомісткості у комунально-побутовій сфері ($K_{в\ КПС}$), який розраховується за формулою:

$$K_{в\ КПС} = \frac{Q_{КПС}}{Ч_{сер}}, \quad (5.7)$$

де $Q_{КПС}$ – обсяг води для потреб комунально-побутової сфери на території, м³;

3) коефіцієнт водомісткості у сільськогосподарському виробництві ($K_{в\ c/г.вир.}$), який розраховується за формулою:

$$K_{в\ c/г.вир.} = \frac{Q_{c/г.вир.}}{Q_{вир.}}, \quad (5.8)$$

де $Q_{c/г.вир.}$ – обсяг води для сільськогосподарських потреб на території, м³;
 $Q_{вир.}$ – обсяг виробництва продукції, грн;

4) коефіцієнт водомісткості у промисловому виробництві ($K_{в\ пр.вир.}$), який розраховується за формулою:

$$K_{в\ пр.вир.} = \frac{Q_{пр.вир.}}{Q_{вир.}}, \quad (5.9)$$

де $Q_{пр.вир.}$ – обсяг води для промислових потреб на території, м³.

Розрахунок наведених вище показників дозволить здійснити аналіз можливостей ефективного управління водними ресурсами території (регіону).

Практичне завдання 5.3

Провести аналіз використання лісових ресурсів регіону у звітному і попередньому роках на основі даних табл. 5.3 та показника регіонального нормативу оптимальної лісистості території (15 %).

Зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця 5.3

Вихідні дані для розрахунків

Показники	Попередній рік	Звітний рік
1. Загальна територія регіону, тис. га	3 141,8	3 141,8
у тому числі землі лісогосподарського призначення, що вкриті лісовою рослинністю	378,3	374,1
2. Загальний запас деревини за звітний період, млн м ³	68,3	65,4
3. Середня чисельність населення регіону, осіб	2 743 300	2 740 800

Методичні рекомендації до виконання завдання 5.3

Аналіз використання лісових ресурсів регіону здійснюється з використанням таких показників:

1) *площа загального лісового фонду*, що характеризує загальну площу території, яка покрита лісом (у тис. га);

2) *коефіцієнт лісистості території (K_L)*, який розраховується за формулою:

$$K_L = \frac{S_L}{S_{\text{заг}}} \times 100, \quad (5.10)$$

де S_L – площа землі, що покрита лісом, км² (або у тис. га);

$S_{\text{заг}}$ – загальна площа території, км² (або у тис. га).

Отримане значення показника порівнюють зі значенням показника регіонального нормативу оптимальної лісистості території (15 %);

3) *питомі запаси деревини на душу населення ($Z_{\text{дер}}$)*, які розраховується за формулою:

$$Z_{\text{дер}} = \frac{Q_{\text{дер}}}{\text{Ч}_{\text{сер}}}, \quad (5.11)$$

де $Q_{\text{дер}}$ – обсяг запасів деревини території, м³;

$\text{Ч}_{\text{сер}}$ – середня чисельність населення території, осіб.

Розрахунок наведених вище показників дозволить здійснити аналіз можливостей ефективного управління лісовими ресурсами території (регіону).

Тема 6. Результативність і ефективність державного управління та місцевого самоврядування

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо здійснення моніторингу результативності та ефективності управління територіями в Україні органами влади на державному та регіональному рівнях.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки заходів підвищення ефективності органів влади на державному та регіональному рівнях на основі результатів проведеного моніторингу їх діяльності.

План семінарського заняття

Питання № 1. Управління якістю діяльності органів влади як основа ефективного територіального управління.

Методичні рекомендації до розкриття питання 1

Пропонується розкриття питання одному студентові за наступним планом:

- 1) визначити сутність понять "якість діяльності органів влади" і "управління якістю діяльності органів влади", дослідити підходи щодо їх трактування серед вітчизняних і зарубіжних вчених;
- 2) здійснити аналіз нормативно-правової бази процесу управління якістю діяльності органів влади;
- 3) навести інформацію щодо зарубіжного досвіду процесу управління якістю діяльності органів влади, який можна застосувати у сучасних умовах розвитку України.

Питання № 2. Функціональне обстеження роботи органів влади на основі проведення функціонально-вартісного аналізу їх діяльності.

Методичні рекомендації до розкриття питання 2

Пропонується підготувати доповідь одному студенту на основі використання літературних джерел (вітчизняних і зарубіжних) щодо аналізу функцій діяльності органів влади.

На прикладі Положень про діяльність регіональних органів державної влади й органів місцевого самоврядування проаналізувати їх функції з метою виявлення зайвих, дублюючих та тих, що не відповідають їх профілю (взяти за основу методику функціонально-вартісного аналізу).

Рекомендована література

Основна

1. Афанасьєв М. В. Побудова системи управління якістю в діяльності органів виконавчої влади регіону : монографія / М. В. Афанасьєв, Л. Г. Шемаєва, Л. Й. Аведян та ін.; [за заг. ред. канд. екон. наук, доц. Л. Г. Шемаєвої.

– Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 472 с.

2. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії : монографія / В. І. Борденюк. – К. : Парламентське вид-во, 2007. – 540 с.

3. Конкурентоспроможність територій : практ. посіб. / А. Ткачук, В. Толкованов, С. Маяковський та ін. – К. : Легальний статус, 2011. – 252 с.

4. Кучабський О. І. Територіальне управління в Україні в умовах реформ : навч. посіб. / О. І. Кучабський. – К. : Астролябія, 2010. – 304 с.

5. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком : монографія / В. В. Мамонова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. – 196 с.

6. Територіальна організація влади в Україні : навч.-метод. посібн. / упор. С. В. Зозуля; Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних установ і організацій. – Чернігів : ЦППК, 2009. – 68 с.

Додаткова

7. Бакуменко В. Д. Державне управління : навч. посібн. / В. Д. Бакуменко, Д. І. Дзвінчук, О. С. Поважний. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. – 536 с.

8. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 // Голос України. – 2006. – 6 січня. – № 2. – С. 8–27.

9. Конституція України. – К. : Преса України, 1996. – 80 с.

10. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / О. Б. Коротич. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. – 220 с.

11. Лахижа М. І. Модернізація публічної адміністрації: теоретичні та практичні аспекти / М. І. Лахижа. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – 289 с.

12. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – С. 409.

13. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України № 1341 від 23.11.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 101. – С. 15.

14. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України

№ 280/97-ВР від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – С. 170.

15. Про місцеві державні адміністрації : Закон України № 586-XIV від 9 квітня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 18. – С. 190.

16. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон України 452/97-ВР від 15.07.1997 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 29. – С. 8.

17. Регіональна економіка : підручник / за заг. ред. проф. Н. Л. Гавкалової. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 464 с.

18. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) "Шляхом європейської інтеграції" / авт. кол. : А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К. : ІОЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

19. Шляхи впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в українських містах / за заг. ред. О. І. Соскіна. – К. : Вид-во "Інститут трансформації суспільства", 2008. – 64 с.

Ресурси мережі Internet

20. Концепція реформування публічної адміністрації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/files/administr.doc>.

21. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.portal.rada.gov.ua>.

22. Офіційний сайт Державного агентства України з інвестицій та розвитку. – Режим доступу : <http://in.ukrproject.gov.ua/>.

23. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

24. Офіційний сайт Національного агентства України з питань державної служби. – Режим доступу : <http://www.nads.gov.ua/control/uk/index>.

25. Офіційний сайт Управління Голодержслужби України в Харківській області. – Режим доступу : <http://nads.gov.ua/sub/harkivska>.

26. Словник з регіональної політики // Офіційний сайт Інституту регіональних та євроінтеграційних досліджень "ЄвроРегіо Україна". – Режим доступу : <http://www.eru.org.ua/sndex.php?page=883>.

